

Číňané v zahraničí

Jako zahraniční Číňané jsou označováni Hanové i jiná etnika ČLR žijící mimo čínské území, tedy nejen mimo pevninskou Čínu, ale i mimo Hongkong, Macao a Taiwan. Jedná se přibližně o 50 milionů zahraničních Číňanů po celém světě. Na dvou místech dokonce tvoří většinu tamního obyvatelstva (Singapur 74 %, Vánoční ostrovy 70 %). Největší čínské zahraniční komunity nalezneme ve státech jihovýchodní Asie: v Thajsku (9,4 mil.), Indonésii (8,8 mil.), Malajsii (6,9 mil.), Barmě (1,6 mil.), na Filipínách (1,1 mil.), ve Vietnamu (1 mil.) nebo Kambodži (700 tisíc). Mimo Asii žijí především v USA (3,8 mil.), v Kanadě (1,5 mil.), v Peru (1,3 mil.), v Austrálii (866 tisíc), Francii (700 tisíc) nebo Rusku (200 tisíc). V Africe jich dle údajů z roku 2007 žije celkem 750 tisíc.

Potomci původních Číňanů v zahraničí často udržují čínskou kulturu, vnímají svou čínskou identitu a uznávají svůj čínský původ. Existují různé termíny, kterými se zahraniční Číňané označují. Termín *Huáqíáo* (华侨) popisuje čínské občany žijící mimo Čínu, termín *Huáyì* (华裔) etnické Číňany, kteří jsou občany jiných států. Termín *Hāiwài huárén* (海外华人) je ekvivalentem výrazu „zámořští Číňané“, užívaným především v angličtině (Overseas Chinese) a zároveň oficiálním termínem administrativy ČLR. Termín *Nányáng huárén* (南洋华人) je používán pro označení zahraničních Číňanů v jihovýchodní Asii a označení *Tánggrén* (唐人) je jméno, které pro sebe (spíše než Hanren nebo Hanzu) používají samotní migranti většinou s vazbou na region jihovýchodní Číny. Nejednoznačné je ale i užívání obecné terminologie anglické: *overseas*, *migrants*, *diaspora*, *sojourners*.

Číňané putovali do zámoří nejpozději od období dynastie Qin; zakládali zahraniční vojenské kolonie už od dob Hanů; nejpozději za Tangů se dostali až do Mezopotámie; během dynastie Yuan již usedle prosperovali na Jávě, v království Čampa, v Siamu nebo v Kambodži. Za Mingů disponovali největším loďstvem na světě a admirál Zheng He podnikal směle objevitelské cesty, o jakých si tehdejší Evropa mohla nechat jen zdát. Za vznikem masivní čínské diaspory však stojí až kolonialismus 19. století. V koloniích bylo potřeba množství levné pracovní síly a v Číně přitom vládla bída, chaos a relativní přelidnění. Mnoho fujianských Hoklo se rozhodlo pracovat v jihovýchodní Asii, kde měli kontakty už z doby Mingů. Dalším cílem emigrantů byly Severní Amerika a Austrálie (zlaté doly a budování železnic). Po 2. světové válce vznikl emigrační proud z Hongkongu do Velké Británie. Mnoho Číňanů v USA, Kanadě, Austrálii, na Novém Zélandě, v Brazílii a Peru také pochází z Hongkongu (či Taiwanu). Nová vlna emigrantů z Hongkongu nastala po uzavření smlouvy o předání Hongkongu Číně v roce 1997.

Mnoho emigrantů odešlo do zahraničí také po roce 1989 v souvislosti s událostmi na náměstí Tian'anmen. K největšímu pohybu Číňanů do zámoří však dochází pomalu, ale vytrvale od 1978 v souvislosti s otevíráním se Číny světu a vzrůstajícími možnostmi občanů ČLR relativně svobodně vycestovat za studiem, obchodem či turistikou do okolního světa.

V jihovýchodní Asii, kde je největší tradice čínské diaspory, není soužití čínské komunity s místními obyvateli vždy bez problémů. Číňané zde vytvářejí jakousi ekonomickou kastu zabývající se především obchodem a finančnictvím. To vede k tomu, že jsou bohatší než lokální obyvatelstvo a ve svém důsledku provokují svým úspěchem růst etnického napětí. Například v Barmě a v Thajsku dominují Číňané místní ekonomice a jsou příslušníky nejvzdělanějších vrstev. V Indonésii došlo k určité nucené asimilaci, která vedla k tomu, že mnoho tamních Číňanů už nemluví čínsky. V USA a Kanadě je dnes čínština třetím nejpoužívanějším jazykem. Historicky byla důležitá spíše kantonština (粤语 *yuèyǔ*), ale dnes se rozšiřuje užívání standardní čínštiny. Největší komunity Číňanů žijí na Západě ve městech New York, San Francisco, Toronto a Vancouver (v každém kolem půl milionu). Tradičně vytvářejí Číňané v zahraničí kompaktní osídlení, tzv. čínské čtvrti či *Chinatowns* (唐人街 *táng rén jiē* / 华埠 *huá bù*). Čínští migranti se ve své domovině rekrutují primárně z oblastí jihovýchodního pobřeží Číny. Nejdlejší a nejmasovější tradici má emigrace z Guangdongu (Kantonci, 广府 *Guǎng fǔ* / 本地人 *Běndì rén*), zejména z regionu Siyi (四邑, též Seeyup, který zahrnuje oblast Taishanu, Kaipingu, Xinhui, Enpingu) nebo z Chaoshanu (též Teochew), dále z Fujianu (福佬 *Fúlǎo*, Hoklo, Hokkien – Jingjian, Quanzhou, Fuzhou, Xiamen), z Zhejiangu (Wenzhou, Ningbo, Shanghai) nebo z ostrova Hainan. Mezi emigranty je silně zastoupená i etnická skupina Hakka (客家 *Kèjiā*) a formou tranzitní migrace pokračují dále do zahraničí i čínští obyvatelé z Hongkongu, z Taiwanu nebo samotní zahraniční Číňané z jihovýchodní Asie.

Mořské želvy (海龟, *hǎiguī*, ale též homofonický výraz „navrátilce ze zámoří“ – 海归, *hǎiguī*), tak se v ČLR titulují osoby vracějící se po své zámořské zkušenosti zpět na pevninu, aby zde investovali své peníze, své know-how nebo jen nabídli své schopnosti a zápal při budování „Nové Číny“. Jde o vzrůstající fenomén, který přináší čínské společnosti mnoho pozitivního, ale na nějž se samotní Číňané, kteří svou zemi nikdy neopustili, dívají skrz prsty.

Literatura:

- Journal of Chinese overseas* (2005–2014). Singapore: Singapore University Press / Leiden: Brill for the Chinese Heritage Centre.
- Pan, Lynn (1999). *The encyclopedia of the Chinese overseas*. Cambridge: Harvard University Press.
- Barabantseva, Elena (2011). *Overseas Chinese, ethnic minorities, and nationalism: de-centering China*. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge.
- Benton, Gregor – Edmund Terence Gomez (2008). *The Chinese in Britain, 1800–present: economy, transnationalism, identity*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Benton, Gregor (2007). *Chinese migrants and internationalism: forgotten histories, 1917–1945*. London: Routledge.
- Freedman, Amy L. (2000). *Political participation and ethnic minorities Chinese overseas in Malaysia, Indonesia, and the United States*. New York: Routledge.
- Guest, Kenneth J. (2003). *God in Chinatown: religion and survival in New York's evolving immigrant community*. New York: New York University Press.
- Charney, Michael W. – Brenda S. A. Yeoh – Chee Kiong Tong (2003). *Chinese migrants abroad cultural, educational, and social dimensions of the Chinese diaspora*. Singapore: Singapore University Press.
- Christiansen, Flemming. (2003). *Chinatown, Europe: an exploration of overseas Chinese identity in the 1990s*. London: RoutledgeCurzon.
- Lin, Jan. (1998). *Reconstructing Chinatown: ethnic enclave, global change*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Nyíri, Pál – Joana Breidenbach. (2005). *China inside out contemporary Chinese nationalism and transnationalism*. Budapest: Central European University Press.
- Nyíri, Pál. (2007). *Chinese in Eastern Europe and Russia: a middleman minority in a transnational era*. London: Routledge.
- Ong, Aihwa – Donald Macon Nonini. (1997). *Ungrounded empires the cultural politics of modern Chinese transnationalism*. New York: Routledge.
- Rae, Ian – Morgen Witzel. (2008). *The overseas Chinese of South East Asia history, culture, business*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Roberts, J. A. G. (2002). *China to Chinatown: Chinese food in the West*. London: Reaktion
- Thunø, Mette. (2007). *Beyond Chinatown new Chinese migration and the global expansion of China*. Copenhagen: NIAS Press.
- Wang, Gungwu. (2000). *The Chinese overseas: from earthbound China to the quest for autonomy*. Cambridge: Harvard University Press.